

**СТАНОВЛЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
ИНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА: МЕТОДИЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

В статье рассмотрено понятие профессионально-педагогической компетентности и раскрыты ее компоненты. Очерчено составляющие инженерно-педагогической профессиональной компетентности. Изложены основы теории непрерывной методической подготовки педагогов профессиональной учебы в системе высшего педагогического образования: обоснованно структуру методической деятельности педагога профессиональной учебы и содержание методической подготовки на основе компетентного подхода.

Ключевые слова: компетентность, педагогическая компетентность, профессиональная подготовка; методическая подготовка; содержание методической подготовки; компоненты методической деятельности; непрерывная методическая подготовка; этапы непрерывной методической подготовки.

**FORMATION OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCE
OF ENGINEER-TEACHER: METHODOLOGICAL ASPECT**

In this article we consider concept of engineer –teacher competence and reveal all its parts. Outlined the elements of engineering and educational professional competence. Presents the basic theory of continuous methodological training of teachers training in tertiary teacher education: the structure of the guidance of teacher training and content based on the methodical preparation of competent approach.

Key words: competence, pedagogical competence, training, methodical preparation, content methodical preparation, components of the methodology; continuous methodical preparation stages of continuous methodical preparation.

УДК 378.094.371

Строганова Г. М.

**УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА**

У статті розглянуто поняття "мовна особистість", проаналізовано особливості умов формування мовної особистості майбутнього вчителя-словесника.

Ключові слова: особистість, мовна особистість, умови навчальної діяльності, вчитель-словесник.

У наш час в умовах реформування мовної освіти в Україні, послідовного входження до Болонського процесу, переходу шкіл на нові програми і підручники стає негайна потреба у всебічній підготовці вчителя-словесника, здатного забезпечити проведення навчального процесу на достойному рівні, що відповідає сучасним вимогам.

Духовність, внутрішня краса, глибина знань свого предмета, вміння передати знання своїм учням – це характерні риси майстерного вчителя. Саме на діяльність учителя-словесника припадає почесна місія: навчити дітей вільному спілкуванню українською мовою, використовуючи все мовне багатство, навчити свідомо аналізувати, зіставляти, оцінювати і вживати в активному словнику мовні явища і факти. Якісно виконати таке завдання під силу лише педагогу сформованому як цілісна мовна особистість. Тому основним напрямом освітнього процесу у педагогічних вищих навчальних закладах є створення системи фундаментального оновлення підготовки вчителя.

Мета нашої статті полягає у визначенні умов для формування мовної особистості майбутнього вчителя-словесника.

Процеси формування мовної особистості мають свою історію дослідження. Різні аспекти цієї проблеми знайшли своє відображення у працях психологів і психолінгвістів: Л. Виговського, О. Леонтьєва, М. Жинкіна, І. Синиці, Г. Костюка, Л. Проколієнко та ін., лінгвістів і лінгводидактів: Ю. Караулова, О. Біляєва, М. Вашуленка, Л. Паламар, Г. Онкович, В. Маслової та ін.

Повноцінний розгляд умов специфіки формування цілісної мовної особистості не можливий без розгляду цього поняття в суміжних науках: філософії та соціолінгвістики.

У філософії проблема особистості – це перш за все питання про те, яке місце займає людина в світі, причому не тільки ким вона фактично є, але і ким людина може стати. Вихідна точка соціологічних досліджень особистості – не індивідуальні особливості людини, а та соціальна система, в яку вона входить, і ті соціальні функції, ролі, які вона у ній виконує.

Як відомо, під особистістю розуміють людський індивід як суб'єкт відносин і свідомої діяльності (особа, в широкому розумінні слова) або стійку систему соціально важливих рис того чи іншого суспільства. У спеціальних дослідженнях поняття “особистість” зазвичай використовується у другому розумінні. Особистість формується за умови виникнення свідомості і самосвідомості.

Розглянемо суть поняття мовна особистість.

Г. Богін уперше описав побудову мовної особистості. Структурна модель Г. Богіна поєднує дані про мову, мовну організацію з видами мовленнєвої діяльності, а також представляє мовну особистість у її розвитку, становленні, динаміці від одного рівня володіння мовою до іншого, вищого [1].

Над розробкою своєї структури мовної особистості працював Ю. Караулов. Він розробив рівневу структуру формування мовної особистості, яка складається з: лексикону і граматикону (лексичні і граматичні засоби, за допомогою яких створюються тексти), семантикону (тезаурус особистості, що представляє відображення світу у її свідомості), прагматикону (рівень діяльнісно-комунікативних потреб особистості [2: 123]). На думку науковця, мовна особистість – це людина, яка здатна створювати власні і сприймати чужі тексти різні за своїм характером, а узагальнений тип мовної особистості полягає у розмаїтті варіантів мовленнєвих особистостей [2].

Ми поділяємо погляд В. Маслової, яка під структурними компонентами мовної особистості розуміє: світоглядний компонент змісту навчання, який вважають основою становлення національного характеру і реалізується у процесі мовної діалогової комунікації; культурологічний компонент, що пов'язаний із засвоєнням національної і загальнолюдської культури; особистісний компонент, це те індивідуальне, що є своєрідним для кожної людини [3: 119].

Мовна особистість – це культурна, повноцінна, всебічно розвинена особистість, що володіє певним набором інформації, який вміє вдало використовувати у будь-якій життєвій ситуації. Не можна вважати, що така особистість народжується сформованою. Процес розвитку і становлення мовної особистості складний і довготривалий. Людина як мовна особистість формується у ході виховання, спілкування, навчання, тобто в процесі всього свого життя, з урахуванням того, що вона потрапляє у певні специфічні умови.

У філософському розумінні *умова* – “це те, від чого залежить дещо інше (обумовлене); суттєвий компонент комплексу об'єктів (речей, їх станів, взаємодій), за наявності якого впливає існування цього явища” [4: 707]. *Умови навчальної діяльності* – це сукупність обставин, в яких вона здійснюється, і соціальних обставин життєдіяльності її суб'єкта. Всі ці обставини можуть розглядатися як фактори, що сприяють чи перешкоджають її успішності [5: 116].

Під час розгляду умов розвитку мовної особистості майбутнього педагога у процесі навчання рідної мови слід пам'ятати про *вікові періоди засвоєння мови*: дошкільний, підлітковий та юнацький. Кожен з цих періодів характеризується своєю специфікою. У такий спосіб, аналізуючи проблему формування мовної особистості студентів, необхідно наголосити на тому, що потрібно враховувати вікову періодизацію засвоєння мови, цей

процес повинен відбуватися поступово, безперервно, системно і систематично. Тільки за таких умов можна спостерігати цілісність у становлення майбутніх учителів української мови.

У ході аналізу умов формування мовної особистості підкреслимо важливість *урахування рівнів досконалості мовної культури*, що проходить людина. Вони складаються з кількох етапів: рівень мовної правильності, рівень інтеріозації, рівень насиченості, рівень адекватного вибору та найвищий рівень – рівень володіння фаховою мовою, рівень іміджу соціальних ролей [6: 3]. Рівень володіння мовою професійного спілкування характеризується не тільки сформованістю мовної компетенції, але й умінням використовувати знання на практиці, доречно поєднувати вербальні та невербальні засоби відповідно до ситуації спілкування, мети, тобто сформованість комунікативних навичок. Власні досягнення мовного професійного спілкування будуть залежати від студента як сформованої мовної особистості, його знання сучасної української літературної мови як основи мови професійного спілкування, уміння використовувати ці знання і втілювати інформацію у текст залежно від мети, ситуації тощо.

Психологічні умови формування мовної особистості майбутнього вчителя-словесника:

- бажання вчитися і навчитися, здобути знання з фахових предметів і суміжних дисциплін;
- відповідне ставлення студентів до навчання як до процесу здобуття майбутньої професії (мотивація навчальної діяльності);
- процес практичного ознайомлення з навчальним матеріалом;
- процеси мислення (сприйняття, осмислення, розуміння; конкретизація, абстрагування, узагальнення, порівняння тощо);
- процеси запам'ятовування, збереження та відтворення здобутої інформації;
- розуміння своєї ролі у житті своїх майбутніх учнів, у вихованні їх як мовних особистостей.

Однією з важливих умов формування мовної особистості є *соціологізація індивіда*, його входження до культурної сфери суспільства. Такий процес зазвичай пов'язаний із включенням у певні соціальні відносини, з умінням взаємодіяти, співіснувати з іншими у соціально-побутових умовах, із розвитком мовленнєвої і мисленнєвої діяльності за певними нормами, засвоєнням законів соціальної психології суспільства.

Не можна не дооцінювати *вплив мовного середовища* на формування мовної особистості майбутнього педагога. Цей вплив може характеризуватися як безпосередній і опосередкований. Безпосередній вплив мовного середовища на становлення мовної особистості студента відбувається за умов створення чіткої організації навчання мови і розвитку мовлення, активної ініціативної життєвої позиції самої людини. Опосередкований вплив здійснюється під час щоденного спілкування в родині, на вулиці, громадських установах тощо. У кожному мовному середовищі свої правила і закони мовленнєвого спілкування, якими майбутній учитель повинен опанувати в міру інтелектуального і громадського зростання.

Серед базових умов формування мовної особистості майбутнього вчителя-словесника необхідно виділити поняття *педагогічна культура*. Педагогічна культура є частиною культури як суспільства в цілому, так і кожної людини зокрема. У спеціальній літературі педагогічна література розглядається як ключова частка базової культури особистості.

Отже, вищі педагогічні навчальні заклади освіти є інтелектуально-культурним середовищем і основою для зростання національної інтелігенції. Вони повинні брати активну участь у створенні умов для формування мовної особистості майбутнього вчителя-словесника, адже кінцева мета освіти будь-якого рівня вдосконалення особистості людини, хоча звичайно успіх у цьому тривалому і відповідальному процесі залежить від самого студента, від його свідомого ставлення обраної професії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богин Г.И. Модель языковой личности в её отношении к разновидностям текстов / Георгий Исаевич Богин: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – Л., 1984. – 38 с.
2. Караулов Ю.М. Русский язык и языковая личность / Юрий Николаевич Караулов / Отв. ред. Д. Н. Шмелёв, АН СССР. Отделение литературы и языка. – М.: Наука, 1987. – 261 с.
3. Маслова В.А. Лингвокультурология / Валентина Аврамовна Маслова. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
4. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев и др. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
5. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества / Шалва Александрович Амонашвили. – К.: Освіта, 1991. – 110 с.
6. Мацько Л.І. Матимете, що зробимо / Любов Іванівна Мацько // Дивослово. – 2001. – № 9. – С. 2 – 3.
7. 7. Язык и личность / АПН СССР. Институт русского языка; Отв. ред. Д.Н. Шмелёв. – М.: Наука, 1989. – 214 с.

Строганова А.Н.

УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

В статье рассмотрено понятие "языковая личность", проанализированы особенности условий формирования языковой личности будущего учителя-словесника.

Ключевые слова: личность, языковая личность, условия обучающей деятельности, учитель-словесник.

Stroganova G.M.

CONDITIONS OF THE LINGUISTIC PERSONALITY FORMATION OF A FUTURE TEACHER-PHILOLOGIST

The article deals with the conception of "linguistic personality", features of formation conditions of linguistic personality of a future teacher-philologist have been analyzed.

Key words: personality, linguistic personality, conditions of the teaching activity, teacher-philologist.

УДК 371.331:378.661

Філіппова Л.В.

ПРОБЛЕМИ ЧИТАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядається роль лекцій у навчальному процесі, її функції у вищих навчальних медичних закладах, її вплив на пізнавальний інтерес та на розвиток професійної мотивації майбутніх спеціалістів. Запропоновано метод ведення лекційного матеріалу та метод доопрацювання лекційного матеріалу. Наведені два типи викладання лекційного матеріалу, які найчастіше можна використовувати на перших курсах медичних закладах.

Ключові слова: лекція, навчальний процес, професійна мотивація, викладання лекцій, метод читання лекційного матеріалу, типи лекцій.

Постановка проблеми. Поняття "лекція" несе в собі певний зміст (від латинського *lectio*) та означає читання. Лекція займає провідне місце в організації навчально-виховного процесу. Вона знаходиться в тісному взаємозв'язку з усіма іншими видами навчальних занять: семінарськими, практичними та лабораторними роботами.

З того часу, як з'явилися перші університети в середньовіччі до середини XIX століття, лекції зайняли головне місце у навчальному процесі. Це була єдина форма передачі